

Eessõna 2021. aasta konkurentsipoliitika aruandele

Margrethe Vestager, juhtiv asepresident ja konkurentsivolinik

Kahjuks jätkus pandeemia ka 2021. aastal ning mõjutas nii meie tervist kui ka majandust. Näis, et olukord hakkab taas normaliseeruma, ent veebruaris 2022 tabas maailma uus šokk – seekord Venemaa sissetung Ukrainasse. Euroopa Liit toetab ühtselt Ukraina rahvast ja valitsust, kehtestades Venemaa vastu sanktsioone ja andes vajaduse korral abi. Lisaks inimkaotustele ja tohutule materiaalsele hävitustööle on ka Ukraina majandus järsus languses.

Kuna ELi majandus peab sellele konfliktile jätkuvalt lõivu maksma, on komisjon astunud kiireid samme selle mõju leevendamiseks ja võtnud vastu riigiabi ajutise kriisiraamistiku, mis võimaldab valitsusel anda ettevõtetele vajalikku toetust, säilitades samal ajal meie ühtse turu terviklikkuse. Raamistiku vastuvõtmine kõigest kuu aega pärast sõja algust on näide sellest, kuidas kasutada konkurentsipoliitikat, et välise majandusšokkide järel tekkinud vajadustele kiirelt reageerida.

Aastal 2021 tegi komisjon olulisi edusamme olulisemate määruste, juhendite ja teadaannete läbivaatamisel, et tagada nende eesmärgipärasus. Läbivaadatud vertikaalse grupierandi määruse eelnõu ja vertikaalsete suuniste eelnõu teemal 2021. aastal toimunud avaliku konsultatsiooni järel võttis komisjon 2022. aasta mais vastu uue määruse ja uued suunised. Vertikaalse grupierandi määrusega lubatakse teatavatel tingimustel erandeid tootmis- või turustusahela eri tasanditel tegutsevate ettevõtjate vaheliste kokkulepete puhul. Seega näevad reeglid ette nn „safe harbour“-põhimõtte, mille alusel kehtib mõningate kokkulepete suhtes grupierand. Uute õigusnormidega kohandatakse erandiklauslit nii, et see ei oleks liiga ulatuslik ega liiga kitsas.

Ka riigiabi kontrolli alal oli 2021. aasta viljakas aasta. Komisjon võttis vastu määruse, millega laiendatakse üldise grupierandi määruse kohaldamisala, ning avaldas kliima-, keskkonnakaitse- ja energiasuunised. Samuti võttis komisjon vastu muudetud teatise tähtsate üleeuroopalist huvi pakkuvate projektide kohta ning muudetud teatise, mis sisaldab riskifinantseerimisinvesteeringute edendamiseks antava riigiabi suuniseid.

Koos nõukogu ja Euroopa Parlamendiga tehti palju tööd ka digitaalse turu akti vastuvõtmiseks. Edasise õigusloometöö hulgas esitas komisjon detsembris 2020 oma seadusandliku ettepaneku ja kaasseadusandjad jõudsid poliitilisele kokkuleppele juba 2022. aasta märtsis. See on niivõrd oluline õigusakti üle läbirääkimiste pidamiseks ja kokkuleppele jõudmiseks väga kiire tempo.

Veel üks selle aasta saavutus oli siseturгу moonutavaid välisriigi subsideid käsitleva määruse ettepaneku esitamine. See määrus annaks komisjonile uued volitused uurida ELis tegutsevatele ettevõtetele antavaid välisriigi subsideid ja võtta vajaduse korral õiguskaitsemeetmeid. Sellest saab oluline vahend nn õigluskause konkurentsivõime eesmärgi saavutamiseks.

Ka õigusnormide täitmise tagamise jaoks oli see kiire aasta. Täielikus kooskõlas kehtivate tervishoiueeskirjadega korraldas komisjon kartellide ja konkurentsioiguse valdkonnas mitu kontrolli.

Konkurentsioiguse valdkonnas määras komisjon 875,2 miljoni euro ulatuses trahve ettevõtjatele, kes osalesid diiselmootoriga autode lämmastikoksiidideemalduse tehnoloogia turul kartellis. Komisjon esitas vastuväited Apple'i vastu ja asus esialgsele seisukohale, et äriühing on kuritarvitanud oma valitsevat seisundit muusika voogedastusrakenduste levitamisel rakenduse App Store kaudu. Samuti jätkas komisjon Amazoni, Facebooki ja Google'i vastaseid uurimisi ning ravimite ja tarbekaupade uurimist.

Ühinemised jätkusid ühtlases tempos. Komisjon võttis vastu 396 otsust (2020. aastal 352) ja sekkus 14 juhtumisse. Mitu kavandatud tehingut kiideti põhjaliku uurimise järel heaks koos võetud kohustustega, näiteks Eaton Hydraulicsi omandamine Danfossi poolt ja prillitoodete (päikesepriillid, läätsed ja raamid) turul GrandVisioni ost EssilorLuxottica poolt.

2021. aastal kiitis komisjon heaks mitu riigiabiameedet, millega toetatakse ELi rohepööret. Nende hulgas on näiteks 18 meedet, millega toetatakse taastuenergiat, ja seitse, millega toetatakse keskkonnahoidlikku liikuvust. Veel võttis komisjon vastu otsuse, millega antakse luba teisele üleeuroopalist huvi pakkuvale tähtsale projektile patareide ja akude valdkonnas. Aastal 2020 vastu võetud riigiabi meetmete ajutine raamistik jäi kehtima ka aastal 2021 ja seda kohandati kaks korda vastavalt majandusolukorra arengule. Aastal 2021 võttis komisjon ajutise raamistiku alusel vastu 514 otsust. Taaste- ja vastupidavusrahastu võeti kasutusele veebruaris 2021. Sellest rahastatakse liikmesriikides reforme ja investeringuid alates COVID-19 algusest 2020. aasta veebruaris kuni 31. detsembrini 2026. Taaste- ja vastupidavusrahastust toetatakse liikmesriikide avaliku sektori investeringuid ja reforme, aidatakse neil toime tulla koroonaviiruse pandeemia majandusliku ja sotsiaalse mõjuga ning hõlbustatakse majanduse taastumist ning rohe- ja digipööret. Toetuste ja laenu saamiseks on liikmesriigid esitanud komisjonile taaste- ja vastupidavuskavad. Aastal 2021 hõlbustas riigiabi kontroll taaste- ja vastupidavuskavade rakendamist, et tagada nende kokkusobivus riigiabi eeskirjadega. Selleks avaldas konkurentsi peadirektoraat liikmesriikidele praktilise juhendi riigiabi teadete esitamise kohta taaste- ja vastupidavusrahastu raames ning jätkas liikmesriikide abistamist kogu protsessi vältel.

Konkurentsivõimelised turud ja hästi toimiv ühtne turg on olulised igal ajal, ent iseäranis kriisi ja suurte muutuste ajal. Kui me tahame kestlikku ja vastupidavat taastumist, kui tahame ellu viia oma ambitsioonika rohe- ja digituleviku tegevuskava, siis on meil vaja hinnasignaale, konkurentsivõimelist energiat ja värsket mõtlemist, mida konkurentsivõimelised ja hästi toimivad turud suudavad pakkuda. Konkurentsioliitika, mida EL ajas aastal 2021, andis nende eesmärkide saavutamisse tuntava panuse ning oma reeglistikku läbi vaadates ja ajakohastades hoolitseme selle eest, et see jätkuks ka eelseisvatel aastatel. Kui on üks asi, mida võib ette näha, siis see on, et alati juhtub uusi ettenägematuid sündmusi. See aga toob tähelepanu keskmesse tegutsemiskiiruse, kohanemise ja reformid. Selle teadmisega oleme valmis neile tulevastele väljakutsetele vastu astuma.